

การบูรณาการหลักสุริยธรรม 7 ประการ
เพื่อขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
Integration of Sappurisdhamma 7 and to drive
democratic citizenship

¹ ชนาธิป ศรีโท, ² พระครูวิสุทธิธรรมาภรณ์, ³ พระมหาชัชวาล จารยคุณ, ⁴ ชุฬีพร นาหัวนิล

¹ Chanathip Sritho, ² Prakru Wisuttithammaphon

³ Phramaha Chatchawan Jankhoon. ⁴ Chuleeporn Nahuanil

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Northeast campus

¹ chanathip1911@hotmail.com

Received February 19, 2020; Revised March 2, 2020; Accepted May 14, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักสุริยธรรมเพื่อขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลการศึกษา พบว่า หลักสุริยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นธรรมของคนดี การรู้หลักและรู้จักเหตุ เป็นการรู้กฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย รู้หน้าที่ของตนเอง อันจะทำให้ปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่ มีความสำนึกรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นและรู้จักผล เข้าใจวัตถุประสงค์ของงานที่ทำ ทำให้ทำงานแล้วเกิดผลสัมฤทธิ์ ก่อให้เกิดประสิทธิผล รู้ตน รู้จักตนเอง ว่าโดยฐานะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ เป็นอย่างไร และทำการต่างๆให้สอดคล้องรู้ประมาณ รู้จักพอดี รู้กาล รู้กาลเวลาที่เหมาะสม ระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจ หน้าที่ การงาน รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อย่างไร วางแผนการใช้เวลา เป็นการทำงานอย่างมีมีคุณค่า คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง แนวทางแห่งการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาค

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม 7, ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The purpose of this article is to study the integration of Sappurisa-dhamma 7 for driving citizenship in a democratic system. The study found that the principles of Sappurisa-dhamma 7 are the qualities of a good man as the followings. Knowing the law and the cause means knowing the rules of things. Knowing the duty of oneself will help one perform in accordance with one's own duty. Consciousness and responsibility helps one understand the purpose of one's work and how to achieve the effective results. Knowing oneself means knowing one's own status, gender, power, knowledge and capability. Furthermore, whatever action one takes, it must be conformed to a sense of proportion, moderation and proper time. Proper time means knowing how to choose and keep time of one's work by planning what, how, when and where to do. This will help one's work not only be valuable but also benefit common interest of others. All the mentioned qualities of a good man are the crucial driving force in strengthening democratic citizenship and eventually the stability of democratic system with equal rights and liberty among the people.

Keywords: Sappurisdhamma 7, Democratic Citizenship

บทนำ

พระพุทธศาสนาในฐานะสถาบันหลักหนึ่งในสังคมไทย ที่ได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมไทย ก็คงพบว่า ในอดีตพระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จในการสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับสังคมไทย จนคนไทยมีลักษณะนิสัยที่เด่นชัด คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบสนุกและชอบทำบุญ ซึ่งนับเป็นความพิเศษอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ที่สามารถบูรณาการความสนุกกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในเรื่องบุญเข้าด้วยกัน ดังปรากฏในประเพณีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบวช งานแต่งงาน งานวันสงกรานต์ เป็นต้น ต่อมา เมื่อสังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งการพัฒนาที่เน้นวัตถุดิบตามแบบอย่างตะวันตก พระพุทธศาสนาก็เริ่มสูญเสียบทบาทที่มีต่อการพัฒนาประเทศอย่างที่เคยเป็นมา เนื่องจากสังคมไทยไปต้อนรับวัฒนธรรมตะวันตก สังคมไทยเริ่มมีปัญหามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรับเอาความเจริญก้าวหน้าแบบตะวันตกเข้ามา ทั้งนี้เพราะสังคมไทยไม่ได้มีภูมิหลังและรากฐานความเจริญทางสังคมอุตสาหกรรม และไม่มีวัฒนธรรมอุตสาหกรรมแบบตะวันตก ทำให้สังคมไทยมีสภาพที่นักวิชาการเรียกว่า “ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา-modernization without development” คือการที่ประเทศไทยมีความทันสมัยจริงแต่ภายนอก แต่ในเนื้อหาแล้วไม่ได้พัฒนาให้เกิดขึ้นในสังคมของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษา การเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า การที่สังคมไทยได้รับเอาความเจริญแบบตะวันตกเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ระบบ

อุตสาหกรรมทำให้สังคมไทยรับเอาความเจริญตามแบบอย่างตะวันตกอย่างเต็มที่ แต่การรับเอาวัฒนธรรมดังกล่าวนั้น ไม่สอดคล้องกับภูมิหลังของสังคมไทย เพราะคนไทยมักจะรับในเข้ามาในแง่ของการเสปิริโอก หรือรับเอาแต่สิ่งที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย ทำให้คนไทยที่แต่เดิมมีวัฒนธรรมแบบเกษตรกรรม และมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายอยู่แล้ว กลับเสปิติดความสบายจากวัฒนธรรมตะวันตกมากยิ่งขึ้นและกลายเป็นคนมักง่ายมากยิ่งขึ้น โดยขาดพื้นฐานของวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมอุตสาหกรรมที่เป็นวัฒนธรรมแห่งการใฝ่รู้และสู้สั่ยาก นอกจากนี้แล้ว ลักษณะเดิมของสังคมไทยที่มีวัตถุพรั้งพร้อม (ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว) ไม่มีความปีบริดทางเศรษฐกิจ มีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย เพราะมีวัตถุเสปิริโอกที่พรั้งพร้อมที่จะบำรุงบำเรอร่างกาย ลักษณะเช่นนี้ไปกันได้ดั่วดีกับการรับเอาเทคโนโลยีจากต่างชาติ ที่เข้ามาพรั้มกับกระแสบริโภคนิยม และสอดคล้องกับกระแสความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทยที่มีมาแต่เดิม เกิดเป็นวัฒนธรรมเทคโนโลยีผสานไสยศาสตร์ คือ การพั้งพาสั่ภายนอก โดยที่ไม่ต้องลงมือทำการ สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่รอมลลดบันดาล พั้งพาสั่ภายนอกต่าง ๆ สังคมไทยจึงตกอยู่ในสภาพความอ่อนแอ ขาดความเข้มแข็งที่จะไปพัฒนาประเทศ (ภาส ภาสศรัทธา, 2557)

แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการพัฒนาสังคมไทย ก็คือ การพัฒนาคนให้มีศัยภาพในการที่จะพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่า ในแผนฉบับที่ 8 เป็นต้นมา จะเน้นการพัฒนาที่มุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนให้มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งการพัฒนาที่บูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การสร้างแรงจูงใจให้องค์กรและภาคประชาชนเข้าใจธรรมทางศาสนาและการฝึกปฏิบัติธรรมในทางที่ถูกต้อง เพื่อสร้างบทบาทของหลักศาสนาในบริบทต่างๆ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านงบประมาณและสนับสนุนปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการให้เกิดการสร้างแรงจูงใจแก่ประชาชน และกลุ่มคนต่างๆ ในการเข้าใจหลักธรรมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาจิต ได้แก่ องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ตลอดจนวิชาชีพต่างๆ ทั้งที่เป็นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดการส่งเสริมให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตด้วยหลักศาสนธรรมจนหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริมภาคธุรกิจ เอกชน ตลอดจนวิชาชีพต่างๆ ให้มีการบูรณาการหลักศาสนาในการดำเนินงานจนเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร เช่น การขยายเครือข่ายภาคธุรกิจโดยยึดหลัก ศาสนธรรม การนำหลักศาสนธรรมมาเป็นเกณฑ์ประกอบการรับเข้าสมัครงาน เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การขอหรือต่ออายุวิชาชีพ อีกทั้งการโฆษณาและการดำเนินกิจกรรมของภาคธุรกิจต้องเน้นให้หลักศาสนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม เช่น การจัดการประกวด การจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) หากมุกหน่วยงานดำเนินการตามหลักการดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการนำสังคมไปสู่การมีคุณธรรมจริยธรรมสากลอันเป็นหลักการพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์อย่างสันติสุข

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ

1. ความหมายของสัปปริสธรรม 7

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 12 พ.ศ.2546 ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัปปริสธรรม 7 คือธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี-qualities of a good man; virtues of a gentleman) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

สัปปริสธรรม 7 คือธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ หรือเป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม เป็นคนดี คนเก่ง มี 7 ประการ คือ 1) อัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล 3) อัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสสัญญาตา เป็นผู้รู้จักชุมชน 7) ปุคคลัญญาตา หรือปุคคลปโรปรัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล (พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2556)

สัปปริสธรรม 7 หมายถึง ธรรม 7 ประการของสัตบุรุษที่ทำให้คนให้เป็นสัตบุรุษ คือความเป็นคนดีที่สมบูรณ์ เป็นธรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำ โดยเฉพาะผู้ที่ป็นหัวหน้าคนหรือผู้นำที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเองและผู้อื่น รู้จักกาลเทศะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรู้จักนิสัย ความต้องการ ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อจะได้เลือกใช้คนให้ถูกกับงานหรือใช้คนให้เหมาะสมกับงาน (พระมหาสมควร สีสงคราม, 2550)

คำว่า สัปปริสธรรม แปลว่า ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติของคนดี คำว่า สัตบุรุษ หมายถึง คนที่มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ คือมีพฤติกรรมถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือเรียบร้อยดีไม่มีโทษ เป็นผู้มีจิตสงบระงับจากบาปอกุศลธรรม ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน (แก้ว ชิตตะขบ, 2554)

สรุปได้ว่า สัปปริสธรรม 7 คือธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดีอย่างสมบูรณ์ เหมาะต่อผู้นำหรือหัวหน้าที่จะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชนและต้องรู้จักบุคคล

2. องค์ประกอบของหลักสัปปริสธรรม

หลักสัปปริสธรรม ธรรมของคนดี, หรือธรรมของสัตบุรุษ, หรือธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ หรือคุณสมบัติของคนดี มีองค์ประกอบอยู่ 7 ประการ ดังต่อไปนี้

1) อัมมัญญาตา = รู้จักเหตุ ความรู้จักรัศธรรม หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล อาทิ นักเรียนรู้ว่าเรียนอย่างไร ต้องปฏิบัติอย่างไร ฝึกขารู้ว่าหลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้น เป็นต้น

2) อุตัญญา = รู้จักผล ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาชิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

3) อุตัญญา = รู้จักตน ความรู้จักตน คือ รู้ว่าตัว เรานั้น ว่ามีสถานภาพเป็นอะไร ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ว่าขณะนี้ เทำอย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4) มัตตัญญา = รู้จักประมาณ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภทรัพย์ นักเรียนรู้จักประมาณ กำลังของตนเองในการทำงาน รัฐบาลรู้จักประมาณการเก็บภาษีและการใช้งบประมาณในการบริหารประเทศ เป็นต้น

5) กาลัญญา = รู้จักกาล ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลาให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

6) ปริสสัญญา = รู้จักชุมชน ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักกลุ่มบุคคล รู้จักหมู่คณะ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา ต้องทำกิจหรือปฏิบัติแบบนี้ จะต้องพูดอย่างไร ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร เป็นต้น

7) ปุคคลปโรปรัญญา = รู้จักบุคคล ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า มีอธยาศัย มีความสามารถ มีคุณธรรม เป็นต้น ผู้ใดหยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิหรือยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (สปปุริสธรรม 7, ม.ป.ป.)

ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่

ดังนั้น สปปุริสธรรม 7 คือธรรมหรือแนวทางแห่งความสำเร็จที่ผู้ปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องแล้วทำให้คนเป็นคนดีอย่างสมบูรณ์ เหมาะต่อผู้นำหรือหัวหน้าที่จะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน ต้องรู้จักบุคคลรู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผลต่อตนเองและส่วนรวม

แนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการ ปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องสร้างความ เป็นพลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ดังนั้น ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่และ

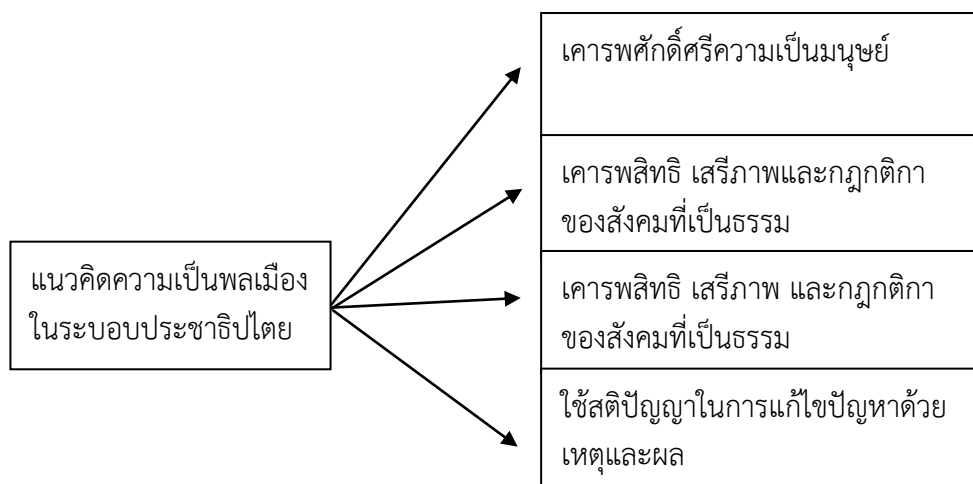
ความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม อีกทั้งดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย ซึ่งการสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพ และความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การ มีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล ดังนั้น หากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมือง ทั้งสาม หลักการที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ดังนั้น แนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นลักษณะมุ่งให้ประชาชนในสังคมมีบทบาท หน้าที่ในการประพடுத்தตนให้เป็นคุณประโยชน์ต่อส่วนรวม ตระหนักในคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่ดี มีความเสียสละและรับผิดชอบต่อสาธารณะอย่างสูง รักความเป็นธรรม มีความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ภาพกรอบแนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พัฒนาโดย ชนาธิป ศรีโท

ลักษณะ 6 ประการของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1. รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศเมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิตและมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพคือเป็นเจ้าของตนเอง “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นไท คือเป็นอิสระชน ที่พึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบได้ และไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของผู้ใด เด็กจะเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองหรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

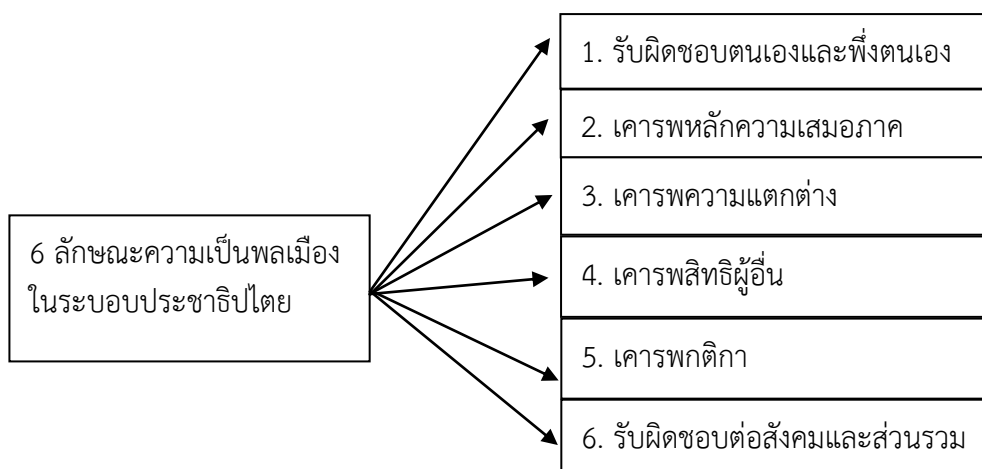
2. เคารพหลักความเสมอภาค ประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างหรือสูงต่ำกันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน จะจบดอกเตอร์หรือจบ ป.4 จะมีอาชีพอะไร จะเป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง ทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ พลเมืองจึงต้องเคารพหลักความเสมอภาคและจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือเห็นคนในแนวระนาบ (horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่นและเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน

3. เคารพความแตกต่าง เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่าง นามาสังความแตกแยกในสังคม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่จะต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา พลเมืองจึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกัน

4. เคารพสิทธิผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตยทุกคนเป็นเจ้าของประเทศทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกันจนไม่อาจจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมไปไม่รอด สิทธิในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือมีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิผู้อื่นและจะต้องไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

5. เคารพกติกา ประชาธิปไตยต้องใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครองไม่ใช่อำเภอใจหรือใช้กำลัง โดยทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมายหรือมีกติกาแต่หากว่าประชาชนไม่เคารพ หรือไม่ปฏิบัติตาม กติกาก็ห้ามประโยชน์อันใดไม่ ระบอบประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อมี พลเมืองที่เคารพกติกา และยอมรับผลของการละเมิดกติกา พลเมืองจึงต้องเคารพกติกาถ้ามีปัญหาหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องใช้วิถีทางประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไขไม่เล่นนอกกติกาและไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง

6. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ประชาธิปไตยมิใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจ หรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้น นอกจากจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้ว พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยยังจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนโดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย โดยเหตุที่สังคมหรือประเทศชาติมิได้ดีขึ้นหรือแย่ลงโดยตัวเอง หากสังคมจะดีขึ้นได้ก็ด้วยการกระทำของคนในสังคมและที่สังคมแย่ลงไปก็เป็นเพราะการกระทำของคนในสังคม พลเมืองจึงต้องตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน (ปริญญา เทวนฤมิตรกุล, 2555: 55-59)

ภาพลักษณะ 6 ประการความเป็นพลเมือง ข้อมูลจาก : ปริญญา เทวนฤมิตรกุล :2555

สรุปหลักแนวคิดสัปปริสธรรม 7 คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดีอย่างสมบูรณ์ เหมาะต่อผู้นำหรือหัวหน้าที่จะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชนและต้องรู้จักบุคคลแนวคิดหลักธรรมมาภิบาล คือ 1) ด้านหลักนิติธรรม Rule of Laws 2) หลักด้านหลักคุณธรรม Ethics 3) ด้านความโปร่งใส Transparency 4) หลักการมีส่วนร่วม Participation 5) หลักสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม Accountability 6) หลักความคุ้มค่า Value for

Money และแนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพ และความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึง สถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การ มีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม โดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความ รับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้ สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล ดังนั้น หากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความ เป็นพลเมือง ทั้งสามหลักการที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้วและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผล ได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ตามหลักการทั้ง 2 แนวคิดดังสรุปด้านบน หน่วยงาน/องค์กรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ได้โดยนำแนวคิดสัปปุริสธรรม 7 คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดีอย่างสมบูรณ์เป็นที่ตั้ง จะบังเกิด ผลต่อการขับเคลื่อนแนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไปปฏิบัติได้อย่างมี ประสิทธิภาพเนื่องจากบุคคลในองค์กรหรือหน่วยงานได้ผ่านการอบรมแนวคิดตามหลักสัปปุริส ธรรม 7 ประการและประสานหลักความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น ผู้เขียนได้สรุปเป็นภาพกรอบแนวคิดการบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 กับหลักความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

แก้ว ชิตตะชบ. (2554). *หลักสัปปุริสธรรม 7*. นิตยสารธรรมลีลา สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ. ฉบับที่ 131 ตุลาคม 2554.

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต). (2541). *ธรรมนุญชีวิต*, กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมมิก จำกัด

พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2556). *พระสงฆ์กับการบริหารและพัฒนาองค์กร*. เอกสาร อัดสำเนา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*.

กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมมิก.

พระมหาสมควร สีสงคราม. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมและพละธรรมกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมและพละธรรมกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาส ภาสศรัทธา (2557). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อความโปร่งใสในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. (2546). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546

ปริญญ์ เทวนฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

Boutros-Ghali, Boutros. (2000). "An Agenda for Democratization," in *Global Democracy*, Barry Holden (ed), New York: Routledge,.

Dahl, Robert A. (2000). *On Democracy*. New Haven and London: Yale University Press.

<https://sites.google.com/site/metawatee/hlak-thrrm-thang-sasna/sap-pu-ri-s-thrrm-7>

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ (2560). พุทธศาสนากับการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0

<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641259>